

saken ble reist i 1936, ansatte Myrselskapet straks 2 konsulenter, en for Vestlandet og Trøndelagsfylkene og en for Nord-Norge, med spesialoppgave å gi veiledning i rasjonell bruk av brenntorvmyrene, dvs. at det alltid ble liggende igjen tilstrekkelig tykke torvlag for jordbruksmessig bruk, eventuelt til planting av skog på myrene.

* * *

Dette — i høy grad springende — kåseriet om «Myrsaken i historisk lys», gir bare enkelte glimt fra arbeidet med «Myrsaken», dens historie og mangeartede arbeidsoppgaver under skiftende forhold. Senere talere vil følge opp med de dagsaktuelle oppgaver som for tiden står på dagsordenen.

Jeg takker for oppmerksomheten.

Litteraturhenvisninger.

1. *Aasulv Løddesøl*: Det norske myrselskap. Tilbakeblikk ved 70-års milepelen. Medd. fra Det norske myrselskap, 1972.
2. *P. Chr. Asbjørnsen*: Om Torvbrug og Torvbrændsel. Norsk Landmandsbog, 1869.
3. *G. E. Stangeland*: Om Torvmyrer i Norge og deres Tilgodegjørelse. N. G. O. No. 20, Kristiania 1896.
4. *Jens Holmboe*: Nogle Oplysninger om Brændtorvdrift i Norge og paa Island i Middelalderen. Tidsskrift for det norske Landbrug, 1902.
5. *John Sebelien*: Læren om gjødsel II. Husdyrgjødselen. Kristiania 1916.
6. *Aasulv Løddesøl*: Myrene i næringslivets tjeneste. Grøndahl & Søns Forlag, Oslo 1948.
7. *Oscar Hovde*: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Medd. fra Det norske myrselskap nr. 2, 1971.
8. Innstillinger nr. 1—10 fra «Komiteen for myr og jordvern i kystbygdene», nedsatt av Landbruksdepartementet 25. juni 1936.

DET NORSKE MYRSELSKAPS ARBEIDSOPPGAVER

Av direktør Ole Lie.

Foredrag 11.12.1972 under Det norske myrselskaps symposium om myr og torv.

MYR OG TORVRESSURSER I NORGE

Med begrepet myr forstår vi et areal hvor det øverste jordlaget består av organisk materiale. Av forskjellige naturgitte årsaker, som stor markfuktighet, lav temperatur og topografiske forhold, har det skjedd en opphopning av organisk materiale, vesentlig av planteres-

ter. Produksjonen av plantemasse på stedet har gjennom tidene vært større enn nedbrytningen. Over mineralgrunnen er det dannet lag av organisk jord i forskjellig tykkelse, alt etter forholdene på stedet. Den jordart som vi vanlig finner i naturlig myr, kaller vi torv. Vi kan derfor kalle området torvmark. I tørre myrer kan det forekomme betydelige lag av moldjord, som oftest øverst i profilet.

I vårt land har myrene eller torvmarkene blitt dannet etter at siste istid formet landskapet ved nedsliping av fjellterrenget og avleiring av mineralsk materiale av forskjellig karakter.

Myrene i vårt land er derfor unge dannelser i geologisk tidsmålestokk, yngre enn 8—10 tusen år. I denne tidsperiode har imidlertid rundt regnet 10 % av Norges landareal eller ca. 30 mill. dekar blitt dekket av myr eller torvmark. Tykkelsen etter mektigheten av torvlagene varierer — som nevnt — etter forholdene på stedet og den tiden torvdannelsen har pågått.

Karakteren av den jordart vi her snakker om, har også blitt høyst forskjellig ut fra den situasjon som har hersket under dannelsen og i tidsperioden etter.

Næringsinnholdet i det vann som har underholdt planteveksten og klimaforholdene m.v., har hatt avgjørende innflytelse på sammensetningen av de plantesamfunn som har dannet torvlagene. Forskjellige forhold har dessuten påvirket de prosesser som har foregått i torvlagene, bl.a. det vi kaller omdannelse eller humifisering.

Situasjonen er nå at vi har et særdeles bredt spekter av forskjellige myrtyper eller torvmarker, enten vi ser det fra botanikernes synspunkt, fra torvinteressenes — eller om en tar hensyn til de mange forhold som har betydning for landbruksmessig utnyttelse av arealene. Ut fra forskjellige allmenntilgittige siktemål, eller fra vitenskapelige, biologiske og miljømessige betraktninger, har også de landskapsområder som vi kaller myr, direkte eller indirekte betydning.

Vi regner — som nevnt — at ca. 10 % eller rundt regnet 30 mill. dekar av Norges landareal er torvmark eller myr. Vi vet ut fra Myrselskapets undersøkelser, som vi for øvrig skal høre mer om i andre foredrag, at en stor del av disse arealer kan utnyttes til forskjellige formål.

Under bestemte forutsetninger kan anslagsvis $\frac{1}{3}$ av myrarealet eller 10 mill. dekar nyttes til plantedyrking, f.eks. fôrproduksjon eller beiter. Vårt jordbruksareal kan m.a.o. fordobles ved dyrking av myrarealer. Det må imidlertid understrekes at myrene ofte ligger i høyere strøk eller ut mot kysten. Disse områder kan derfor ikke erstatte de mer sentrale arealer når det gjelder mulighetene for allsidig jordbruksdrift. Den dyrkbare myrjorda vil for en stor del egne seg som supplement til de jordbruksarealer vi allerede har, ved f.eks. dyrking til fellesbeiter eller ved fôr dyrking på annen måte. Kulturjorda som allerede finnes på brukene, er ofte nødvendig som basis for utnyttelse av myrarealene.

Myrundersøkelsene har også vist at det i våre myrrealer er enorme forekomster av torv av forskjellige slag, som kan utnyttes. Lite om-dannet kvitmosetorv blir i dag brukt i relativt stor utstrekning som vekstmedium og jordforbedringsmiddel og i noen grad som strø, iso-lasjonsmiddel o.l. I myrene finnes også store mengder brenntorv som i vårt land, i dag, kun har ressursmessig interesse. Men den kan få større aktualitet — ikke bare i brennelskriser. Brenntorva kan også utnyttes til flere produkter som baserer seg på denne torvtype som råstoff. Det kan dreie seg om torvkoks for metallurgisk industri eller aktivkull for rensing av vann og avløps-gasser, for å nevne noen.

MYRSELSKAPETS ARBEIDSOPPGAVER

Med denne oversikt som bakgrunn vil jeg søke å skissere Det norske myrselskaps arbeidsoppgaver, slik vi mener at de bør inn-siktes i vårt samfunn — i dagens og morgendagens situasjon.

Det norske myrselskap er et allmenntilgitt, ideelt selskap som er organisert på basis av frivillig medlemskap. Driften finansieres ved statstilskott og ved egne inntekter av forskjellig slag.

Selskapets formålsparagraf er ompennende nok — nemlig at Sel-skapet skal arbeide for tilgodegjørelse av våre myrer. Vi tolker dette uttrykk til å omfatte så vel *utnyttelse* som *benyttelse* av torvfore-komstene og arealene med myr. Andre landområder er også naturlig trukket inn i Selskapets arbeidsområde, enten fordi arealene ligger i tilknytning til myrene og utnyttes sammen med disse, eller fordi det av andre grunner har vært ønskelig at Myrselskapet har tatt seg av undersøkelser og planlegging m.v.

For å klargjøre Selskapets aktivitet på de forskjellige områder vil jeg benytte meg av en gruppering av arbeidsoppgavene:

1. Undersøkelser og planlegging for drenering og nydyrking.

Vi regner med at den årlige *nydyrking av myr* i vårt land utgjør ca. 30 000 dekar, dvs. ca. 50—60 % av den *samlede nydyrking* som i de siste årene har ligget på 50—60 000 dekar.

Myrselskapet foretar detaljundersøkelser av dyrkingsjord, med systematiske boreundersøkelser og vurderinger av forskjellige forhold ved jordlaget. Slike undersøkelser har de siste årene omfattet et areal av ca. 25 000 dekar, fordelt på 20—25 felter på forskjellige steder i landet. De fleste av disse undersøkelser gjelder store felter og arealer med vanskelige dyrkingsforhold. Formålet med undersøkelsene er først og fremst å vurdere dyrkingsverdet, dreneringsmulighetene og dyrkingsmåter m.v.

Storparten av feltene blir undersøkt i henhold til avtale med Land-bruksdepartementet, som gir tilskott til dekning av utgiftene. Søknad

om slike undersøkelser blir av interessentene fremmet gjennom Jordstyrene og Landbruksselskapene.

Etter ønske fra Jordstyrene utarbeider Myrselskapet forslag til planer for hovedgrøfter, drenering og forskjellige andre oppdyrkings tiltak. På grunn av øket arbeidspress så vel på Jordstyrekontorene som for Landbruksselskapenes folk, blir som oftest Myrselskapet anmodet om å utarbeide fullt ferdige planer for oppdyrking av arealene. En årlig kvote på 25 000—30 000 dekar for disse undersøkelser, synes å være en riktig målsetting.

2. Vurdering av synkingen ved tørrlegging og bruk av myrjord.

Ved drenering og dyrking vil det av forskjellige grunner bli en myrsynking. Størrelsen av denne synking er avgjørende for kravet til avløp fra drens-systemene, også sett på noe lengre sikt for senere fornyelse av dreneringen. Det samme gjelder i forbindelse med kanalisering- og reguleringsplaner for vassdrag, når myrområder inngår i de interesserte arealer. Sistnevnte undersøkelser foregår også ofte i samarbeid med Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, som utarbeider senkingsplanene.

For disse vurderinger har myrslagets dybde, torvas omdannelsesgrad og fasthet stor betydning. Systematiske undersøkelser er derfor som oftest helt nødvendig.

3. Forsøksvirksomhet.

Selskapet driver forsøksvirksomhet for å klarlegge viktige spørsmål ved drenering og dyrking av myr, og problemer i forbindelse med bruk av myrjord, herunder jordforbedring, gjødsling og plantevalg for denne spesielle jordtype, så vel ved nydyrking som på eldre dyrket myrjord. Denne virksomhet er knyttet til en egen forsøksstasjon, som Selskapet har på Mæresmyra i Steinkjer.

4. Veiledning om dyrkingsspørsmål, plantevalg og driftsteknikk på myrjord.

Slik veiledning foregår både skriftlig etter henvendelser til Selskapets hovedkontor, distriktskontorer eller til forsøksstasjonen, og dessuten under markarbeid eller ved befaringer og fagmøter.

5. Undersøkelser av myr til skogreising.

Når det gjelder utnytting til skogreising begrenser Selskapet seg vanligvis til undersøkelser og beskrivelser av myra, og til å gi forslag om grøfting. Med hensyn til de faglige spørsmål vedrørende valg av treslag og klimatyper (proviens), plantemetoder og gjødsling m.v. viser vi til forstetatenes folk.

6. Teknisk utnyttelse av torvforekomster.

Arbeidsoppgavene innen denne gruppe omfatter både undersøkelser og planlegging, samt veiledning om driftsspørsmål, produksjonsmetoder og markedsføring, og visse former for bruk av torv.

Produksjonen av torv har vært økende de senere år, særlig når det gjelder forskjellige nye produkter, f.eks. såkalt dyrkingstorv til vekstmedium for plantedyrking og til jordforbedringsmiddel m.v.

7. Oversiktsmessige undersøkelser og befaringer.

Disse undersøkelser omfatter registrering av arealenes størrelse og mulighetene for utnyttelse til dyrking, skogreising eller interesser av mer allmenntilgjengelig karakter. Lokalisering av nyttbare forekomster av torv er et ledd i disse registreringer.

Myrinventeringene som har tradisjon i Selskapet helt fra begynnelsen av 30-årene, kommer inn under denne gruppe. Disse undersøkelsene har vist seg å gi et nyttig grunnlagsmateriale i forbindelse med arealplanleggingen, som nå er blitt særlig aktuell.

8. Undersøkelser av geoteknisk karakter.

Geotekniske undersøkelser av myrarealer som tenkes nytt til utbygningssformål, f.eks. byggearealer, idrettsanlegg eller park- og sportsområder, er stadig mer påkrevet etter hvert som behovet for slike arealer øker. I kyststrøkene er myrarealer ofte eneste mulighet for anlegg av idrettsbaner. For å kunne gi støtte til idrettsanlegg på myr krever Statens Ungdoms- og Idrettskontor at Myrselskapet har godkjent planene.

9. Vurdering av verneverdige arealer.

For å registrere interesser som knytter seg til vernespørsmålene blir Myrselskapet engasjert til spesielle undersøkelser av myrområder og andre arealer. Det kan dreie seg om vitenskapelige, biologiske, arkeologiske og miljømessige forhold.

Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet (tidligere Kommunaldepartementet) har Myrselskapet siden 1969 foretatt slike undersøkelser i vår nordligste landsdel. Myrselskapet blir ofte anmodet om å foreta vurderinger og gi uttalelser når det gjelder avgjørelser om bestemte områder skal fredes eller eventuelt utnyttes til landbruksformål eller torvindustri.

10. Informasjonsvirksomhet.

Opplysninger vedrørende faglige spørsmål og problemer innen Selskapets fagområder søkes gitt ved foredrag, kurser, demonstrasjoner og utstillinger m.v. Selskapets medlemsblad og forskjellige andre publikasjoner som utgis i et større opplag for spredning til interesserte og til bruk under kurser m.v., er viktige i denne sammenheng.

DETALJUNDERSØKELSE AV MYR ELLER TORVMARK

Flere av de her nevnte arbeidsoppgaver vil bli behandlet i spesielle foredrag under vårt symposium. I dette innlegg vil jeg nevne litt om deltajundersøkelsene som Selskapet foretar. En rekke forskjellige — og spesielle — forhold ved myrjorda eller torvforekomstene, gjør at grundige undersøkelser vanligvis er nødvendig for å kunne vurdere utnyttelsesmulighetene noenlunde sikkert.

Når det gjelder dyrking angir vi dyrkingsverdet i 5 godhetsklasser ut fra forskjellige egenskaper ved myrarealet og situasjonen omkring dette. Planlegging av oppdyrking og ellers annen utnyttelse, er således avhengig av grundige undersøkelser av en lang rekke egenskaper vedrørende jordarealene. For å skaffe oss kunnskap om f.eks. myrjordas dyrkingsverd og for å få grunnlag for planlegging av drenering og dyrking for øvrig, herunder jordforbedring og gjødsling, foretar vi detaljundersøkelser av arealene. Følgende forhold er i første rekke gjenstand for registrering:

1. Data om eiendomsforhold og navn.
2. Områdenes areal.
3. Topografiske forhold.
4. Overflateforhold.
5. Myrtype eller markslag.
6. Torvart (jordtype).
7. Myrddybde.
8. Undergrunn.
9. Omdannelsesgrad.
10. Fasthet og struktur.
11. Kjemiske og fysiske egenskaper.
(Laboratorieundersøkelser av prøver.)
12. Avløps- og dreneringsforhold.
13. Utnyttelsesmuligheter.
14. Tilgang på jordforbedringsmidler.
15. Arronderingssituasjonen.

Av viktige redskaper ved undersøkelsene må nevnes kammerbor for uttak av prøver fra forskjellige dybder av torvlaget og fra undergrunnen. For uttak av prøver til laboratoriebestemmelser når det gjelder dyrkingsmyr, brukes Løddesøls prøvesylindere. Ellers er vanlig måleutstyr m.v. nødvendig under markarbeidet.

Resultatene av undersøkelsene og de planer som blir utarbeidet, meddeles i spesielle rapporter med tabeller og kartbilag.

KONKLUSJON

Det norske myrselskaps virksomhet omfatter flere spesialfelter, som ikke er dekket av andre institusjoner i vårt land. De offentlige instanser, vil med sin nåværende kapasitet, neppe kunne ta seg av disse spesialoppgaver.

Rekvisisjonene som Myrselskapet mottar når det gjelder undersøkelse og planlegging er ujevnt fordelt fra tid til tid innen de forskjellige landsdeler eller distrikter. Det er derfor rasjonelt at en landsomfattende institusjon som Myrselskapet tar seg av disse oppgavene. Det er nødvendig å kunne sette inn aktiviteten med ulik styrke i de forskjellige distrikter fra år til år, alt etter det behov som melder seg. Det er også en tilsvarende variasjon fra tid til annen, mellom de forskjellige arbeidsoppdrag.

Det er vanskelig å gi noen sikker analyse av arbeidsoppgavenes innbyrdes forhold etter behov for arbeidstid m.v. Oppgaver vedrørende utnyttelse av arealene til jordbruk, herunder forsøksvirksomheten, antas å utgjøre ca. 70 % av Selskapets samlede virksomhet, mens de øvrige oppgaver tilsammen vil utgjøre ca. 30 %.

Antallet av henvendelser som betinger nye oppdrag, er stadig stigende når det gjelder så å si alle de spesialfelter Selskapet dekker. Det kan være faglige spørsmål som ønskes utredet, rekvisisjoner om undersøkelser eller anlegg av dyrkingsforsøk m.v.

Det norske myrselskap har nå 12 fast ansatte funksjonærer og tjenestemenn. Hertil kommer sesongarbeidere ved forsøksstasjonen og ekstrahjelp til forskjellige arbeidsoppdrag. Selskapet har sitt hovedkontor i Oslo, en myrkonsulent stasjonert i Fauske og en stasjonert i Molde. Forsøksstasjonen i myr dyrking ligger på Mæresmyra i Steinkjer kommune. Det er behov for å kunne ansette flere fagfolk for å kunne øke aktiviteten både ved undersøkelsene, ved forsøks-, veilednings- og informasjonsvirksomheten.

For å kunne imøtekomme de mange ulike arbeidsoppdrag i de forskjellige distrikter, kreves at Selskapet har en stab av konsulenter med stor faglig kompetanse. Dessuten at det kan utvises den nødvendige fleksibilitet når det gjelder å yte assistanse der det er behov for undersøkelser, planlegging og veiledning m.v.

Mange forskjellige oppgaver kaller på Myrselskapets innsats. Det er vårt håp at vi må kunne fylle de forventninger som også fremtiden vil stille til Selskapets virksomhet.

Kildeskrifter.

1. Myrene i næringslivets tjeneste, av dr. Aasulv Løddesøl, Oslo, 1948.
2. 40 års arbeid, forsøk og røynsler i myr dyrking, av Hans Hagerup. Medd. fra D.n.m. 1962.
3. Myr og torvressurser i Norge, nåværende og fremtidig bruk, av dr. Aasulv Løddesøl. Medd. fra D.n.m. 1963.

4. Viktige holdepunkter ved vurdering av myr og torvforekomster, av dr. Aasulv Løddesøl. Medd. fra D.n.m. 1967.
5. Dyrking av eng på myr i fjellet, av dr. Paul Solberg. Medd. fra D.n.m. 1968.
6. Dyrking av myrjord, av Ole Lie. Medd. fra D.n.m. 1968.
7. Det norske myrselskaps myrinventeringer 1934—1970, av Osc. Hovde. Medd. fra D.n.m. 1971.
8. Myr og myrutnyttelse i Norge, av Ole Lie. Medd. fra D.n.m. 1971.
9. Grøfting av myrjord, av Ole Lie. Medd. fra D.n.m. 1972.
10. Arsmeldinger fra Det norske myrselskap.
11. Forsøksmeldinger fra Det norske myrselskaps forsøksstasjon.

FORSØKSVIRKSOMHETEN I MYRDRYKING

Av forsøksleder Nils Vikeland.

Foredrag 11.12. 1972 på Det norske myrselskaps symposium
om myr og torv.

Myrforsøk og myrforskning har i vårt land ingen lang historie. Virksomheten er i det vesentlige knyttet til tiden etter at Det norske myrselskap ble opprettet i 1902.

Begynnelsen var svak og famlende både faglig og økonomisk. I de første år forsøkte Myrselskapet å basere virksomheten på lokale forsøk rundt om i landet. Det viste seg imidlertid snart at dette ikke var noen tilfredsstillende løsning. Det ble få og usikre resultater fra de anlagte forsøk og det ble lite kontinuitet i arbeidet. Årsaken til dette var først og fremst at en manglet en fast ledelse av virksomheten og en manglet folk med den nødvendige faglige ekspertise. Det fremgår også av selskapets årsmelding for 1905 hvor det heter at forsøksvirksomheten i de forløpne år har vært stemoderlig behandlet.

Selskapet fant derfor at dersom en raskt skulle få myr dyrkingen i vårt land inn på en faglig betryggende vei, måtte en vie forsøksvirksomheten langt større og alvorligere interesse. Dette ble faktisk i de kommende år en av Myrselskapets viktige oppgaver. Men oppgaven var ikke lett. For det første var penger en langt større mangelvare enn i dag og for det annet var det mange ansette og innflytelsesrike menn i dette land som så med atskillig skepsis på myr dyrkingen i det hele. Dette siste skyldtes ikke minst en del større mislykkede myr dyrking-prosjekter i det forrige århundre. Selskapets arbeid måtte derfor først baseres på en målbevisst opplysningskampanje og dermed skape tro på at det med fordel kunne la seg gjøre å dyrke myr. I dette arbeid kom forsøksresultater og erfaringer forøvrig fra våre naboland til å bli en god støtte. Et foredrag på selskapets årsmøte i 1905 av forstander Feilitzen ved myrforsøksstasjonen Flahult betydde trolig et gjennombrudd for tanken om å få opprettet egen forsøksstasjon i